

การพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน
ในจังหวัดกำแพงเพชร
ROLE DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATORS TOWARDS
BUDDHIST PLACE CONSERVATION IN KAMPAENGPHET PROVINCE

พระครูสิทธิวิชโรสถิต (ประสิทธิ์ สมมาปณฺโณ)* พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท** สุรพล สุยะพรหม***
Phrakhru Sitthiwachirasophit (Prasit Sammapanyo), Phramaha Sunan Sunanto,
Surapon Suyaprom,

Received: October 04, 2019

Revised: November 10, 2019

Accepted: December 27, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูปคน การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวินิจฉัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากพระสังฆาธิการและคณะกรรมการวัดในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 382 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและปัญหาการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการดูแลรักษา มีการดำเนินการรักษาทำความสะอาดโดยรอบโบราณสถานภายในวัดเป็นประจำ ตรวจสอบความเสียหายและความเสื่อมโทรมของโบราณสถานในวัดอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการปกป้องคุ้มครอง มีการป้องกัน สำรองไม่ให้มีสิ่งบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน และ มีการป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายหรือขุดหาโบราณวัตถุในเขตโบราณสถาน 3) ด้านการเสริมความมั่นคง พิจารณาถึงคุณค่าโบราณสถานไม่ให้เสื่อมลง ซ่อมแซมโบราณสถานส่วนที่ชำรุด ให้เลือกวัสดุที่เหมาะสมและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และ 4) ด้านการใช้ประโยชน์ มีการเปิดเป็นสถานที่เพื่อบริการค้นคว้าวิจัยวัดที่มีโบราณสถาน วัดมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนในเชิงวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและการอนุรักษ์เบื้องต้นของโบราณสถานนั้น รวมถึงมีการจัดการเผยแพร่เอกสารประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถานแก่พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนและการใช้ประโยชน์โบราณสถานต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อโบราณสถาน มีการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน และไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบของโบราณสถาน

2. องค์ประกอบการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าพบว่า 1) ด้านการดูแลรักษา มีการดำเนินการรักษาทำความสะอาดโดยรอบพุทธสถานภายในวัดเป็นประจำ ตรวจสอบความเสียหายและความเสื่อมโทรมของพุทธสถานในวัดอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการปกป้องคุ้มครอง มีการป้องกัน สำรองไม่ให้มีสิ่งบดบังทัศนียภาพของพุทธสถาน และ มีการป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายหรือขุดหาโบราณวัตถุและในเขตพุทธสถาน 3) ด้านการเสริมความมั่นคง พิจารณาถึงคุณค่าพุทธสถานไม่ให้เสื่อมลง ซ่อมแซมพุทธสถานส่วนที่ชำรุด ให้เลือกวัสดุที่เหมาะสมและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และ 4) ด้านการใช้ประโยชน์ มีการเปิดเป็นสถานที่เพื่อบริการค้นคว้าวิจัยวัดที่มีพุทธสถาน วัดมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนในเชิงวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและการอนุรักษ์เบื้องต้นของพุทธสถานนั้น รวมถึงมีการจัดการเผยแพร่เอกสารประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการอนุรักษ์พุทธสถานแก่พระสงฆ์และ

พุทธศาสนิกชนและการใช้ประโยชน์พุทธสถานต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อพุทธสถาน มีการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน และไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของพุทธสถาน ในการอนุรักษ์โบราณสถาน กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานในการกำหนดกรอบและวิธีการ หรือแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการของทุกฝ่ายซึ่งต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติของกรมศิลปากรในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดได้มีการสำรวจโบราณสถานอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกที่มา รูปพรรณสัณฐาน เพื่อให้การสำรวจโบราณสถานเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน

3. การพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) ด้านการอนุรักษ์ รูปแบบอนุรักษ์ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในด้านความคิด หลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสงวนรักษา การบูรณะและการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม 2) ด้านการฟื้นฟู ต้องมีการวางแผนงานเป็นขั้นตอนโดยนักวิชาการและสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และการเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญา และ 3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมซึ่งก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และการพัฒนาองค์ความรู้แก่ชุมชนและเยาวชน

คำสำคัญ : การพัฒนา, พระสังฆาธิการ, การอนุรักษ์พุทธสถาน

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study the factors of model development to the role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province, (2) to analyze the general state and problems of model development to the role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province, and (3) to propose the model development of role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province.

The research methodology was the mixed-method research by using the main qualitative research and the documentary research and in-depth interview from 25 key informants and focus group with 12 persons that used

the quantitative research by having 382 sampling group of Sangha administrators and temple committee board in Kampaengphet province. The tools for the data collection were the questionnaire, frequency, percentage, mean and standard deviation : S.D.).

The findings of this research were as following:

1. The general state and problems of role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province in overall was at high level. When considered in each aspect , found that 1) The maintenance aspect : had the cleaning conservation around archaeological sites within temple regularly, examined the ruin and break down of archaeological sites within temple continuously. 2) The protection aspect : had the protection and surveyed the trees blocked the scenario of ancient places and had the protection from ruin destroyers or antiquities stealers in the archaeological sites. 3) The security support aspect : had the consideration of the archaeological sites value and reconstructed the ruin parts by choosing the proper material and consulted with the specialist. 4) The usefulness aspect : had the opening the place for ancient temple research service and temple had the duty to support the academic way about archeology history and primarily conservation for archaeological sites including had the information document to promote the archaeological sites conservation of monks and Buddhists and the usefulness of archaeological sites considered the impacts of archaeological sites, and set up the clearly usefulness area and no changing the model of archaeological sites

2. The factors of model development of the role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province, found that 1) The maintenance aspect : have the cleaning conservation around archaeological sites within temple regularly, examine the ruin and break down of archaeological sites within temple continuously. 2) The protection aspect : have the protection and survey the trees block the beautiful

scenario of archaeological sites and have the protection from ruin destroyers or antiquities stealers in the archaeological sites. 3) The security support aspect : have the consideration of the archaeological sites value and reconstruct the ruin parts by choosing the proper materials and consult with the specialists. 4) The usefulness aspect : have the opening the place like ancient temple as research service and temple have the duty to support the academic way about archeology history and primarily conservation for archaeological sites including have the information document to promote the archaeological sites conservation of monks and Buddhists and the usefulness of archaeological sites consider the impacts of archaeological sites, and set up the clearly usefulness area and no changing the role of Buddhist place for archaeological sites conservation that the Fine Arts Department has the duty to set up the rule and method, and have the guidelines for the archaeological sites conservation clearly for using as the norm that every one will practice along the Act. of the Fine Arts Department for archaeological sites conservation of temples have the archaeological sites survey systematically, have the record, shapes for archaeological sites surveying has the same standard.

3. The development guidelines of model development to the role development of Sangha administrators towards Buddhist place conservation in Kampaengphet province, found that 1) The maintenance aspect : should have the model of conservation and must understand clearly of the concept, principle of right conservation, reconstruction and to present the cultural heritage. 2) The rehabilitation aspect : must plan step by step through academicians and create the learning activity and network for local wisdom development. 3) The development aspect : to promote the handicraft products that increase the income of community and to conserve and develop the appropriate environment and the knowledge to community and youths.

Keywords: Development, Sangha, Buddhist Place Conservation.

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ สืบเนื่องมาหลายร้อยปี นับตั้งแต่แผ่นดินล้านนา ไทย กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน สำหรับพุทธสถาน มรดกโลกของไทยส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในสภาพของจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม อยู่ภายในวัดเนื่องจากสมัยก่อนผู้มีอำนาจหรือกษัตริย์จะให้ความเคารพศรัทธาต่อสถาบันศาสนา อย่างสูง จึงมีการสรรค์สร้างศิลปกรรมอย่างล้ำเลิศขึ้นในวัดที่ตนศรัทธา เช่น การสร้างโบสถ์ วิหาร เจดีย์ กุฏิพระพุทธรูป ฯลฯ งานศิลปกรรมจึงมีปรากฏขึ้นในวัดมากมาย ซึ่งศิลปกรรม เหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ (Department of Fine Arts, 1995)

บทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามที่กฎหมายกำหนดในการดูแลศิลปวัฒนธรรม นั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก ก่อนอื่นต้องพิจารณาเสียก่อนว่าบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จะไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายใดบ้าง หากได้มีการศึกษาอย่างแท้จริงจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ เกี่ยวข้องนั้นความจริงมีอยู่มากมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในเวลานี้น้อยอย่างน้อยก็มีถึง 2 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์และกฎหมายว่าด้วยโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่นๆ อีกหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่ กำหนดในกฎหมายว่าด้วยพุทธสถานมรดกโลก โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ ซึ่งในปัจจุบันมีการแก้ไข ปรับปรุงใหม่ เรียกชื่อเต็มๆ ว่า “พระราชบัญญัติพุทธสถาน มรดกโลก โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติพุทธสถานมรดกโลก โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2535” หรืออาจจะเรียกสั้นๆ ย่อๆ ว่า “พระราชบัญญัติพุทธสถานมรดกโลก โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504” “หรือพระราชบัญญัติพุทธ สถานมรดกโลก พ.ศ. 2504” ก็เป็นที่เข้าใจกัน (Department of Fine Arts, 2012)

ดังนั้นการพัฒนาของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชรของวัด ซึ่งมี พระสังฆาธิการเป็นผู้ดูแลเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ในการอนุรักษ์วัดและพุทธสถานมรดกโลก ต่าง ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชรเป็นแหล่งที่ชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ อยู่ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจากประเด็นดังกล่าว จึงได้ศึกษาค้นคว้า หาข้อมูลต่างๆ มาประกอบ เพื่อศึกษาการพัฒนาของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถาน ใน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมประเพณีของชาติไทย ได้เป็นที่รู้จัก

แพร่หลายไปทั่วโลก อีกทั้งยังเป็นข้อมูลและหลักฐานเพื่อประกอบการศึกษา สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในงานด้านนี้ เพื่ออนุรักษ์มรดกอันมีคุณค่าของชาติสืบต่อไปอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร
- 2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร
- 2.3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการและคณะกรรมกรวัด จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 683 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Thanin Silpcharu,2009) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 683 รูป/คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร ข) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษา จากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร 1) ด้านการดูแลรักษา พบว่า พระสังฆาธิการและคณะกรรมการวัดที่มีต่อการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีการดำเนินการตรวจสอบความเสียหายและความเสื่อมโทรมของพุทธสถานในวัดอย่างต่อเนื่อง มีการทำลายวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมพุทธสถานภายในวัดเป็นประจำ และมีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาทำความสะอาดโดยรอบพุทธสถานภายในวัดเป็นประจำ 2) ด้านการปกป้องคุ้มครอง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีการป้องกันและหมั่นสำรวจไม่ให้มีสิ่งบดบังทัศนียภาพของพุทธสถาน มีการป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกทำลายหรือขุดหาโบราณวัตถุและในเขตพุทธสถานและบริเวณโดยรอบควบคุมดูแลไม่ให้มีสิ่งกีดขวางเส้นทางการสัญจรที่อาจจะนำมาซึ่งความไม่สะดวกปลอดภัย 3) ด้านการเสริมความมั่นคง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งการดำเนินการใด ๆ ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ก่อนถึงเหตุผลความจำเป็น และไม่กระทำโดยพลการ และต้องพิจารณาถึงคุณค่าพุทธสถานไม่ให้เสื่อมลง 4) ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เปิดเป็นสถานที่เพื่อบริการค้นคว้าวิจัยวัดที่มีพุทธสถาน วัดมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนในเชิงวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและการอนุรักษ์เบื้องต้นของพุทธสถานนั้น

4.2 ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์ พบว่า 1) การตรวจสอบพุทธสถาน เป็นขั้นตอนในการสำรวจพุทธสถานในขั้นตอนนี้เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลจากการสำรวจพุทธสถานแล้ว ให้จัดส่งเจ้าหน้าที่หรือนักวิชาการ หรือนักโบราณคดี หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพุทธสถานออกไปยังพุทธสถานทุกแห่ง เพื่อการตรวจสอบพุทธสถานในขั้นรายละเอียด 2) การศึกษาพุทธสถาน ขั้นตอนนี้นับได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ดำเนินการได้ลำบากยากเย็นกว่าขั้นตอนอื่นๆ เพราะพุทธสถานในแต่ละท้องถิ่นและในประเทศไทยมีมาก จึงยากที่จะรักษาได้อย่างทั่วถึงทุกแห่งในเวลาเดียวกัน จึงควรจะต้องลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนและความจำเป็นในการรักษาพุทธสถานเหล่านั้น แล้วดำเนินการไปตามลำดับ จึงได้มีการกำหนดให้มีการรักษาพุทธสถานใน 3 ลักษณะ คือ (1) การรักษาสภาพ ในขั้นนี้ต้องดำเนินการให้พุทธสถานได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม ไม่ให้ถูกทำลายเสียหายมากไปกว่าที่ค้นพบในครั้ง (2) การปรับปรุงสภาพ ในขั้นนี้เป็นการรักษาดูแลให้พุทธสถานที่ชำรุดทรุดโทรมอยู่มีสภาพที่ดีขึ้น (3) การบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นขั้นตอนที่เน้นการรักษาพุทธสถานให้มีความมั่นคงขึ้น ยุติการพังทลายแต่ให้รักษาบทบาททางศิลปะและสภาพเดียวกันที่ได้ค้นพบในครั้งแรก ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมใด ๆ ในพุทธสถาน

4.3 การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถาน ในจังหวัดกำแพงเพชร บทบาทการอนุรักษ์พุทธสถาน คือ (1) การรักษาด้วยการเก็บเป็นที่เป็ทางมีทะเบียนบัญชี มีกฎแ่ดตดบ้องกันขโมย มีคนดูแลเฝ้ารักษา ติดลูกกรงเหล็กเสริมความมั่นคง ติดไฟฟ้าให้แสงสว่างอย่างพอเพียง (2) บทบาทการฟื้นฟูพุทธสถาน คือ ความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟู ศิลปะพื้นบ้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่จำเป็นต้องสงวนรักษาและต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (3) บทบาทการพัฒนาพุทธสถาน คือ ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากแสดงถึงประวัติความเป็นมาของชาติ อันก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษ ในการสร้างสรรค์ประเทศชาติ ทำให้เกิดความรักชาติ ภูมิใจในความเป็นไทย ก่อให้เกิดความรักสามัคคีในชาติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพทั่วไปในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า พระสังฆาธิการและคณะกรรมการวัดที่มีต่อการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน มีการดำเนินการตรวจสอบความเสียหายและความเสื่อมโทรมของพุทธสถานในวัดอย่างต่อเนื่อง มีการทำลายวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมพุทธสถานภายในวัดเป็นประจำ และมีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาทำความสะอาดโดยรอบพุทธสถานภายในวัดเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Sunee Thongjan et al,(2013) เรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ พุทธสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ : ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเป็นการจัดการ ที่ซับซ้อนซึ่งต้องอาศัยความชำนาญในหลักการและแนวทางสากลในการอนุรักษ์ นักอนุรักษ์จึงต้องได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างเข้มงวดในเรื่องวิธีการและขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม การวางโครงการอนุรักษ์ในแต่ละโครงการจึงควรได้รับการศึกษาและประเมินผลโดยละเอียดถึงวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ คุณค่าของแหล่งมรดก และการประเมินผลทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการวางบทบาทของวิธีการอนุรักษ์ วัตถุประสงค์ ที่สำคัญที่สุดในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกคือการพยายามคงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของพุทธสถานนั้นๆ จึงจำเป็นอย่างที่จะต้องสร้างขั้นตอนซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกนั้นขึ้นมา โดยลำดับแรกต้องสร้างพื้นฐานการปกป้องและการรักษาคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

5.2 องค์ประกอบบทบาทการอนุรักษ์พุทธสถานของวัดในจังหวัดกำแพงเพชร ในการอนุรักษ์พุทธสถาน กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานในการกำหนดกรอบและวิธีการ หรือแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์พุทธสถานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการของทุกฝ่าย ซึ่งต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติของกรมศิลปากรในการอนุรักษ์พุทธสถานของวัดได้มีการสำรวจพุทธสถานอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกที่มา รูปพรรณสัณฐาน เพื่อให้การสำรวจพุทธสถานเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somporn Turee. (2009) เรื่อง “เอกลักษณ์ บทบาท และสี ของจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่าจากการเสื่อมสภาพของจิตรกรรมฝาผนังทำให้ความสวยงามขาดหายไป เนื้อเรื่องลบเลือนไปทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะคลาดเคลื่อนการบันทึกข้อมูลเอกสารมีน้อย ผู้ให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน จึงต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต้องทำครบวงจรคืออนุรักษ์ พื้นฟู ส่งเสริมและพัฒนา ให้เห็นคุณค่าอย่างแท้จริงเพื่อนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น

5.3 การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร บทบาทการอนุรักษ์พุทธสถานของวัดในจังหวัดกำแพงเพชร มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการอนุรักษ์ บทบาทอนุรักษ์ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในด้านความคิด หลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสงวนรักษา การบูรณะและการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม 2) ด้านการฟื้นฟูการฟื้นฟู ต้องมีการวางแผนงานเป็นขั้นตอนโดยนักวิชาการและสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และการเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญา และ 3) ด้านการพัฒนา ส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมซึ่งก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และการพัฒนาองค์ความรู้แก่ชุมชนและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarthit Kittalak, (2008) เรื่อง “การศึกษาบทบาทการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาพุทธสถาน ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายที่มีส่วนช่วยให้การอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาพุทธสถานในชุมชนประสบความสำเร็จ คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชน ครู นักเรียน พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหน่วยงานราชการในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การเอกชนที่มีความสนใจทางด้านการอนุรักษ์พุทธสถาน บทบาทการอนุรักษ์พุทธสถาน คือ การบำรุงรักษาให้พุทธสถานคงสภาพเดิม ให้มากที่สุดโดยคนในชุมชน ด้วยความสมัครใจ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ทิ้งสิ่งแวดล้อม ไม่ขัดต่อการดำรงชีวิต หาพันธมิตรช่วยทำ ด้วยวิธีการที่ไม่ยุ่งยาก ทำได้ทุกวัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) วัดควรมีการตัดสินใจที่เด็ดขาดว่าสิ่งใดคือปัญหาของพุทธสถาน เพื่อวางแผนหาแนวทางป้องกันพุทธสถานร่วมกับหน่วยงานราชการต่อไป
- 2) วัดควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชนและหน่วยงานราชการในการอนุรักษ์พุทธสถานอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
- 3) วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พุทธสถาน เช่น การบริจาคทรัพย์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ หรือร่วมอนุรักษ์พุทธสถานด้วยตนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) วัดจะต้องเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมตัดสินใจที่เด็ดขาดว่าสิ่งใดคือปัญหาของพุทธสถาน เพื่อวางแผนหาแนวทางป้องกันพุทธสถานร่วมกับหน่วยงานราชการต่อไป
- 2) วัดจะต้องเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชนและหน่วยงานราชการในการอนุรักษ์พุทธสถานอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
- 3) วัดจะต้องเสียสละกำลังกายกำลังทรัพย์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พุทธสถาน หรือเชิญชวนประชาชนให้มาร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ หรือร่วมอนุรักษ์พุทธสถานให้อยู่คู่ประเทศไทยต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเรื่อง ติดตามผล ประเมินผลในการดูแลอนุรักษ์พุทธสถานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อที่จะได้ทราบแนวทาง และผลการปฏิบัติของพระสังฆาธิการต่อการอนุรักษ์พุทธสถานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร อันจะนำไปสู่การปรับปรุงระบบการบริหารการอนุรักษ์พุทธสถานของพระสังฆาธิการ จังหวัดกำแพงเพชร ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาระดับความคิดเห็นของบุคลากรในการอนุรักษ์พุทธสถานในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรว่าเป็นอย่างไร เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์พุทธสถาน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 3) ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พุทธสถานกับประสิทธิภาพในการอนุรักษ์พุทธสถาน เพื่อจะได้ทราบความสัมพันธ์

ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพในการอนุรักษ์พุทธสถาน และนำผลการวิจัยที่ได้นำไปพัฒนาการอนุรักษ์พุทธสถานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

- Department of Fine Arts. (1995). *Guidelines for Managing Historic Sites in The Cultural Heritage List of The World*. Bangkok: Publishing Company Limited
- _____. (2012). *Ancient Conservation Preservation Guidelines for Monks*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Sarhit Krittalack. (2008). *The Study of The Model of Conservation, Restoration and Development of Ancient Sites in Thung Kula Rong Hai District by Community Participation* (Doctor of Thesis). Graduate School: Maha Sarakham University.
- Somporn Turee. (2009). *Uniqueness, Style and Colour of Mural Painting in Songkhla of Thailand* (Research report). Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- Sunee Thongjan et al. (2013). *Problems Concerning Legal Enforcement on Archaeological Sites, Artefact and Sacred Places : Case Study on Ayutthaya Province Island* (Research Report). Secretariat of the Senate.
- Thanin Silpcharu.(2009). *Research and Statistical Data Analysis with SPSS*. Bangkok: Business R & D.